

gyűjteményt is megnézték. A pedagógiai programunkban helye van Kunhegyes értékeinek, azok megismerésének. Különösen tetszettek a gyerekeknek a régi használati tárgyakhoz fűződő magyarázatok. Sokáig beszélgettünk még a látottakról. Az élményeket felhasználhatjuk sok-sok más tanórán is. Más osztályoknak is szívesen ajánljuk, látogassanak el az Arany János utcai kiállításra.

Gorzásné Nagy Judit

1849. október 6.

„...a legnagyobb szigorúság a kompromittáltakkal szemben. Sok fejnek kell lehullania, mint a kiemelkedő mákfejeknek, ha az ember fölöttük ellovagol.”

(*Ferenc József utasítása Haynau számára*)

A szabadságharc leverését súlyos megtorlás követte. Haynau tábornoszernagy („bresciai hiéna”, aki Ferenc Józseftől teljhatalmat kapott) véleménye szerint: „gyökerestül kell kiirtani a gázt”, tábornoktársa, Radetzky szerint: „a főkolomposoknak lógniuk kell.” A tömeges megtorlással a Schwarzenberg-kormány, az udvar és az uralkodó egyaránt egyet értett egyrésről azért, mert példát akartak statuálni, másrészt pedig azért, mert forrt bennük a harag a birodalmat ért megaláztatásért, hiszen presztízsveszteséget jelentett a Habsburg Birodalom számára, hogy a cári hatalom fegyveres erejét kellett segítségül hívni a szabadságharc leveréséhez. (Miklós cár a Birodalom jövője szempontjából a magyarok megbékítését ajánlotta uralkodótársának a felelősségre vonás helyett. Az első kivégzések után felháborodásának hangot is adott.) Életbe lépett a statárium, a magyar szabadságharc fogságba került politikai és katonai vezetői katonai bíróság, hadbíró elkerültek. A tárgyalás sorrendjét a bűnösség foka alapján állapították meg, azaz ki milyen helyet foglalt el a forradalom és szabadságharc táborában. Először gróf Batthyány Lajos az első felelős kormány volt miniszterelnökének perére, illetve a honvédsereg önálló seregetestet vezénylő vezetőinek elítélésére került sor. Batthyányt a pesti, a 13 katonai vezetőt az aradi hadbíró halálra ítélte. Elítélésük azonban még a császáriak követte jogelveknek sem felelt meg igazában, de nem is a jog betartása, hanem az elretentet példát statuálása volt a cél. Ez a kivégzések időpontjából is kitetszett: napjával szándékosan október 6-át, a bécsi forradalom és Latour hadügyminiszter felmagasztalásának egyéves évfordulóját választották. (A harmadik bécsi forradalom vagy októberi felkelés 1848. október 6-án tört ki Bécsben. Október 6-án a birodalom csapatai felkészültek a főváros elhagyására, hogy a magyar forradalom leverésére induljanak. A forradalommal szimpatizáló tömeg azonban megpróbálta megakadályozni őket a város elhagyásában, ami utcai összecsapásokat eredményezett. A Tabor-hídnál a felkelők előbb a katonaságot, majd a segítségére siető belvárosi nemzetőrséget is megfutamtították. A

tömeg megostromolta a hadügyminisztérium épületét és végzett Latour hadügyminiszterrel, holttestét egy lámpaszlopra akasztották fel.)

Ezen a szomorú napon Aradon hulltak le először a Ferenc József által követelt fejek: Haynau rendelkezése nyomán – hajnali fél hatkor – a négy golyó általi halálra ítélt tisztet – sorrendben Lázár Vilmost, Dessewffy Arisztidet, Kiss Ernőt és Schweidel Józsefet – végezték ki először, utánuk következtek a kötélre szánt tábornokok. A sort hat órakor Poeltenberg Ernő nyitotta meg, őt pedig Török Ignác, Láhner György, Knezić Károly, Nagysándor József, Leiningen-Westerburg Károly gróf, Aulich Lajos, majd Damjanich János követte. A legszörnyűbb büntetés így Vécsey Károly grófnak jutott osztályrészül, neki ugyanis végig kellett néznie társai halálát; miután ő már senkitől nem tudott elbúcsúzni, kivégzése előtt jobb híján Damjanichnak csókolt kezét. A 13 mártír honvédtiszt a szemtanúk szerint bátran állt hóhérai elé, akik elrettentésül estig kinn hagyták a holttesteket. Számításaik nem váltak be, ezzel a lépéssel ugyanis csak azt érték el, hogy a közeli falvakból több ezren zarándokoltak a vesztőhelyre.

A kivégzettek utolsó mondatai:

Aulich Lajos: „Szolgáltam, szolgáltam, mindig csak szolgáltam. És halálommal is szolgálni fogok. Forrón szerettem magyar népem és hazám, tudom megértik azt a szolgálatot.”

Damjanich János: „Legyőztük a halált, mert bármikor képesek voltunk elviselni azt.”

Dessewffy Arisztid: „Tegnap hősök kellett, ma mártírok... Így parancsolja ezt hazám szolgálata.”

Kiss Ernő: „Istenem, az újkor ifjúsága egész ember lesz-e? Árpádok dicső szentjei virrasztatok a magyar ifjúság felett, hogy Krisztusé legyen a szívük és a hazáé az életük.”

Knezić Károly: „Milyen különös, hogy Haynau bíró is keresztény és én is az vagyok. Csak az ördög keverhette így össze a kártyákat.”

Láhner György: „Krisztus keresztje és a bitófa oly rokon. És az isteni áldozat mellett oly törpe az én áldozatom.”

Lázár Vilmos: „Ki tehet arról, hogy ilyen a magyar sorsa? Krisztus keresztje tövében érett apostollá az apostolok lelke és bitófák tövében kell forradalmárrá érni a magyar lelkeknek.”

Leiningen-Westerburg Károly: „A világ feleszmél majd, ha látja a hóhérok munkáját.”

Nagysándor József: „De rettenetes volna most az elmúlásra gondolni, ha semmit sem tettem volna az életemben. Alázatosan borulok Isten elé, hogy hosszú, igaz emberré, jó katonává tett.”

Poeltenberg Ernő: „Minket az ellenség dühös bosszúja juttatott ide.”

Schweidel József: „A mai világ a sátán világa, ahol a becsületért bitó, az árulásért hatalom jár. Csak egy igazi forradalom, a